

DEPORTACJE GÓRNOŚLĄZAKÓW DO ZSRS W 1945 ROKU



INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Katowicach

Przebieg frontu i zajęcie obszaru Górnego Śląska

- 12–28 stycznia – część przemysłowa, do 9 maja – pozostałe tereny Górnego Śląska
- samowola żołnierzy sowieckich
- rabunki, mordy i gwałty na ludności cywilnej
- zabór inwentarza żywego i zbiorów
- demontaż i wywózka obiektów oraz produktów przemysłowych i surowców z całego obszaru Górnego Śląska
- sowiecka administracja wojskowa na zajętych terenach [sowieckie komendantury wojenne]



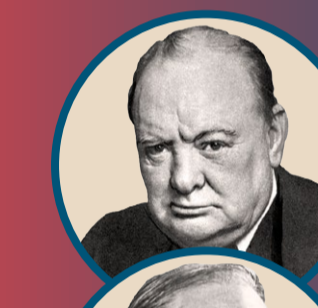
Rozkaz Ławrientija Berii z 11 stycznia 1945 r.

- **aresztowanie** na tyłach frontów osób podejrzanych politycznie przez NKWD i Kontrwywiad Armii Czerwonej „Smiersz”, to ok. 20–25% deportowanych



Postanowienie Państwowego Komitetu Obrony ZSRS z 3 lutego 1945 r.

- **zmobilizowanie** na terenach przyfrontowych uznanych za Niemców zdolnych do pracy fizycznej mężczyzn w wieku 17–50 lat
- operacja prowadzona od 12 lutego do początku kwietnia 1945 r.



Konferencja w Jałcie (4–11 lutego 1945 r.)

- zgoda Wielkiej Trójki na przymusową pracę deportowanych cywilów (Niemców) jako części odszkodowań wojennych na rzecz ZSRS, tzw. **żywe reparacje**



Obozy na terenie Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej, w których przebywała większość deportowanych Górnoszlązaków



Województwo śląskie w 1945 r. z zaznaczoną granicą polsko-niemiecką do 1939 r. i niektórymi miastami – siedzibami sowieckich komendantur wojennych



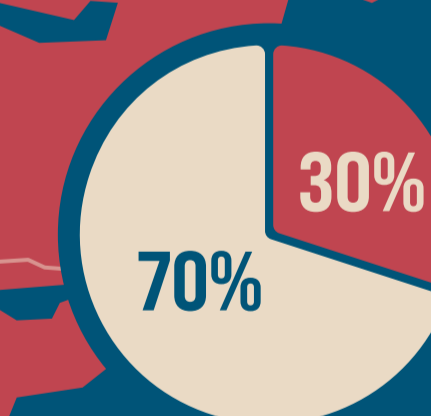
Masowe transporty na Wschód (marzec–kwiecień)

- doprowadzenie przetrzymywanych w obozach zbiorczych do dworców z poszerzonymi torami
- podróż od kilkunastu dni do miesiąca
- transport pod strażą pociągami przeznaczonymi do przewożenia bydła
- nieregularne posiłki, niedostatek wody
- wzdłuż torów kolejowych liczne mogiły zmarłych w czasie transportów



Obozy Głównego Zarządu ds. Jeńców Wojennych i Internowanych NKWD (MWD)

- większość **zmobilizowanych** w obozach na Ukrainie, w mniejszym stopniu na Białorusi i w Gruzji
- **aresztowani** osadzeni na Syberii, Uralu, dalekiej północy (Kandałaksza) i w Kazachstanie
- prymitywne warunki życia: głód, brud, wszy, choroby, brak opieki medycznej
- trudne warunki klimatyczne
- wyniszczające fizycznie warunki pracy
- powszechna zasada „Kto nie pracuje, ten nie je”
- wysoka śmiertelność, pochówki w masowych bezimiennych mogiłach



Śmiertelność wśród deportowanych

- Osoby, które zmarły w czasie deportacji
- Osoby, które wróciły z wywózki (od sierpnia 1945 r. do początku lat 50.)



aresztowani, internowani, deportowani
co najmniej

46 202

w tym około 2600 kobiet

Skutki społeczno-ekonomiczne deportacji dla państwa i rodzin

- osłabienie potencjału produkcyjnego Polski
- brak fachowców, zwłaszcza górników i hutników
- niskie wydobycie węgla i produkcja przy wysokiej wypadkowości
- utrudnienie odbudowy z powojennych zniszczeń
- rozbitcie i skrajne ubóstwo rodzin, najczęściej pozbawionych jedynek żywcili
- praca nieletnich i kobiet w kopalniach
- usuwanie rodzin deportowanych z zakładowych mieszkań
- śladowa pomoc państwa
- powrót schorowanych, często z traumą psychiczną utrudniającą odtworzenie więzi rodzinnych